

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет — Принос към устойчивото развитие: ролята на справедливата търговия и неправителствените системи за гарантиране на устойчивост, свързани с търговията“,

COM(2009) 215 окончателен

(2010/C 339/12)

Докладчик: **г-н ADAMS**

Съдокладчик: **г-жа SHARMA**

На 5 май 2009 г. Европейската комисия реши, в съответствие с член 262 от Договора за създаване на Европейската общност, да се консултира с Европейския икономически и социален комитет относно:

„Съобщение на Комисията до Съвета, Европейския парламент и Европейския икономически и социален комитет — Принос към устойчивото развитие: ролята на справедливата търговия и неправителствените системи за гарантиране на устойчивост, свързани с търговията“

COM(2009) 215 окончателен.

Специализирана секция „Външни отношения“, на която беше възложено да подготви работата на Комитета по този въпрос, прие своето становище на 7 януари 2010 г.

На 459-ата си пленарна сесия, проведена на 20 и 21 януари 2010 г. (заседание от 20 януари 2010 г.), Европейският икономически и социален комитет прие настоящото становище със 184 гласа „за“, 3 гласа „против“ и 10 гласа „въздържал се“.

1. Заключение и препоръки

1.1 ЕИСК от много години насърчава активно широк спектър от инициативи за устойчиво производство, разработвани както от предприятията, така и от НПО. Поради това Комитетът приветства съобщението на Комисията, в което се изтъква и подкрепя нарастващото въздействие на предназначения за потребителите системи за етикетиране, които дават възможност на потребителите да направят своя избор.

1.2 Изразявайки съгласие с позицията, че доброволният характер на тези предназначени за потребителите знаци насърчава тяхната динамика и чувствителността, с която реагират на промените на пазара, Комитетът все пак препоръчва да се предоставят ресурси и регулаторна подкрепа, за да се подобри прозрачността и въздействието на тези системи, да се повиши доверието в тях и да се увеличат възможностите на производителите за оказване на въздействие и участие в този процес чрез сертифициране. ISEAL Alliance, Международният алианс за социална и екологична акредитация и етикетиране, предлага рамка за сътрудничество между различните системи с цел консолидиране на установяването на стандарти и обективния анализ. Целта е да се хармонизират подходите, когато са съвместими, и да се гарантира, че факторите, които ги отличават, се съобщават по прозрачен начин.

1.3 Комитетът подчертава ролята на справедливата търговия, по-специално за стимулиране на практическите действия на потребителите за устойчиво потребление, чрез изграждане на различни форми на участие на гражданското общество. Той приветства по-нататъшната ангажираност на Комисията за подкрепа на организациите на гражданското общество за повишаване на информираността на потребителите и подкрепа на системите, гарантиращи устойчивост в тази област, тъй като това предлага допълнителни възможности за създаване на гражданска солидарност и предприемане на положителни действия. Насочването на подкрепата към държави-членки, където подобни системи не са

разработени, би могло да се окаже особено ефективно там, където гражданското общество работи активно за устойчивото развитие.

1.4 Регистрираното през последните години нарастване на всякакви инициативи за устойчиво потребление показва, че е настъпил моментът, когато Комисията трябва да разгледа сериозно начините, по които стандартите и процесите, стоящи в основата на тези инициативи, могат да повлияят на нейните ангажменти в рамките на СТО, по-специално по отношение на международната търговска политика спрямо развиващите се страни, при която се обръща по-голямо внимание на социалните и екологичните фактори ⁽¹⁾.

2. Въведение

2.1 Често разликата между знака „справедлива търговия“ и другите знаци се дължи на фактори, свързани с произхода на стоките. Знакът „справедлива търговия“ започна да се използва в отговор на онези практики на международната търговия, които се възприемаха като несправедливи спрямо бедните, и бяха подкрепени от „прогресивните“ движения за солидарност и развитие, възникнали в по-голямата си част през 70-те години. По същото това време лансираното от индустрията движение за социална отговорност на предприятията (Корпоративна социална отговорност - КСО) също въведе социални и екологични стандарти във веригата за доставка и предложи на производителите и потребителите подход, който обхваща всички тези елементи. Тези движения взаимно си повлияха. Например „Справедливата търговия“ прие минимални трудови стандарти, а КСО прие знак за гаранция за потребителите. Днес, когато въпросите за изменението на климата и потреблението на ресурси придобиха критично значение за бъдещето на света, фактът, че всички тези гаранции и сертификати са предназначени директно за потребителя, позволява те да бъдат класифицирани като „устойчиво“ маркиране.

⁽¹⁾ Във връзка с това следва да се отбележи Споразумението за свободна търговия ЕС-Корея, глава 13 относно търговията и устойчивото развитие.

2.2 През 2005 г. по искане на британското председателство Европейският икономически и социален комитет публикува становище относно „Етична търговска практика и потребителски гаранционни схеми“ ⁽²⁾. Неговото заключение беше, че подобни доброволни схеми (обикновено под формата на сертификат или знак за гаранция) биха могли да допринесат значително за устойчивото развитие и за пряката ангажираност на потребителите, като им дадат възможност да отговорят на глобализацията по положителен начин. В становището бяха разгледани също изискванията, на които трябва да отговорят тези схеми, за да бъдат ефективни, адекватността на политиките, определяни в рамките на ЕС и неотложната необходимост от изясняване и координация. Накрая в него се пледираше за рамка, която да предостави интелигентна основа за сравняване на потребителските гаранционни схеми с други политически инструменти, насочени към постигането на сходни цели. Според препоръките на Комитета това би дало на институциите на ЕС и на държавите-членки стимул за съгласуване на политиките и практически инструмент за оценка на инвестициите на ресурси. Поради това Комитетът отбелязва с особено задоволство факта, че в настоящото съобщение тези заключения са получили пълно признание и по-нататъшно развитие.

2.3 През последните четири години продажбите на стоки с подобен знак за гаранция се увеличиха експоненциално. Например продажбите на стоки със знака „справедлива търговия“ нараснаха с 400 %, а продажбите на стоки със сертификата Utz – със 365 %. Тази тенденция продължава и рецесията изглежда не оказва въздействие върху нея. Водещи международни предприятия за производство и преработка пренасочват към справедливата търговия цели марки и категории продукти. По същия начин постъпват и търговците на дребно, които пренасочват цели продуктови линии. Поради интереса на потребителите бяха лансирани или развити допълнително различни знаци за гаранция, свързани с устойчивостта. Съществуват добри примери за сравнимо въздействие на тези насочени към устойчивостта системи. Това повдигна въпроса дали потребителите имат ясна представа за разликите между различните маркировки и за осезаемите ползи за производителите.

2.4 ЕИСК винаги е проявявал силен и последователен интерес към този въпрос. В своето първо становище относно Европейското движение за маркировка „справедлива търговия“ ⁽³⁾, публикувано през 1996 г., Комитетът отправи три основни препоръки: създаване на висококачествени международни системи за сертифициране и проверка, запазване на доброволния характер на процеса и подкрепа от страна на Комисията както за организациите на производителите от развиващите се страни, участващи в справедливата търговия, така и за образователни и информационни кампании, насочени към обществеността в Европа.

2.5 През октомври 2009 г. Комитетът потвърди тези свои позиции в становището си относно хранителните продукти в рамките на системата за справедлива търговия ⁽⁴⁾ (докладчик: г-н Соуреау). Въпреки че настоящото становище е до голяма степен в духа на становището на г-н Соуреау, то разглежда по-специално съобщението на Комисията и съдържа редица подробно развити препоръки, които са в съзвучие с изразената от Комисията позиция.

3. Резюме на съобщението на Комисията

3.1 Различните форми на „устойчивото“ маркиране навлязоха в света на потребителите. Тези маркировки дават възможност на потребителите да подкрепят различни цели в областта на устойчивото развитие. Знакът „Справедлива търговия“ се признава по-специално като знак, с който се дава оценка и се сертифицират следните аспекти: условия на труд и екологични условия, които съответстват на минималните международни стандарти или ги надхвърлят, условия на търговия, които подкрепят производителите, премии, изплащани под различна форма в полза на производителите от развиващите се страни. Този подход е ясно изразен в съобщението. Тъй като е възможно потребителите да се объркат, Комисията е включила приложение, в което се уточнява възприетото от нея определение на справедливата търговия и се прави разлика с другите подходи ⁽⁵⁾:

- 1) *същинската справедлива търговия;*
- 2) *други сертифицирани продукти, заемащи определена пазарна ниша, които не участват официално в системата на справедливата търговия, но са предназначени за потребители, които се интересуват от проблемите на устойчивостта (Rainforest Alliance, Utz Certified);*
- 3) *продукти, отговарящи на минимални стандарти, които се стрелят да се наложат на отраслово равнище (например Общият кодекс за сектора на кафето „4C“, инициативата „Партньорство за етика в чаяния сектор“);*
- 4) *всички останали (суровини и стоки без търговска марка).*

3.2 Комисията признава, че въпреки съществуването на различни маркировки и указания, предназначени за потребителите, всеки опит от нейна страна да регулира тези системи би дал обратен ефект. Тези системи са доброволни и динамични по своята същност и отговарят на нуждите на търговията и потребителите. Регулирането би могло да ограничи ненужно бъдещето им развитие.

3.3 Въпреки това доверието и информираността на потребителите биха могли да се повишат чрез ясни и прозрачни определения на системите. Друго важно изискване е независимият мониторинг. Комисията предлага и очаква по-нататъшен анализ на въздействието и ползата от системите, въпреки че подчертава отново, че не възнамерява да определя подходящи стандарти за устойчивост за тези частни системи, макар и да предлага общи принципи, а именно:

- *запазване на неправителствения характер на частните системи на цялата територия на ЕС;*
- *проучване на възможността за евентуални полезни взаимодействия между системите и за превръщането им в по-разбираеми за потребителите и производителите;*
- *постигане на обща позиция относно разумните основни процедурни изисквания;*
- *установяване на обективните факти относно относителните въздействия на отделните свързани с търговията частни системи за гарантиране на устойчивост в търговията.*

⁽²⁾ ОВ С 28, 3.2.2006 г., стр. 72-81.

⁽³⁾ ОВ С 204, 15.7.1996 г., стр. 41.

⁽⁴⁾ ОВ С 318, 23.12.2009 г., стр. 29

⁽⁵⁾ В съобщението става въпрос за критериите за справедлива търговия, формулирани от движението Справедлива търговия, и припомнени в резолюцията на Европейския парламент относно справедливата търговия и развитието от 6 юни 2006 г. (A6-0207/2006).

3.4 Целта на някои от тези гаранционни системи – развитието на по-бедните страни, е и ключова цел на търговската политика както на СТО, така и на ЕС. В съобщението се предлага частните инициативи за издаване на сертификати за устойчивост, при условие че са прозрачни и недискриминационни, да могат да допълват процесите на либерализиране на търговията.

3.5 Тъй като 16 % от БВП на ЕС се изразходват от публичните власти, в съобщението се разглежда въпросът за основата, на която свързаните с устойчивостта изисквания могат да бъдат интегрирани в процедурите, които се прилагат при обществените поръчки. Посочва се, че независимо от факта, че изискването стоките да бъдат сертифицирани чрез дадена система за етикетироване е в разрез с правилата за обществените поръчки, включването на подходящи критерии, свързани с производствения процес, е законно и разрешението под формата на специфичен етичен знак е начин да се докаже, че изискването е изпълнено ⁽⁶⁾.

3.6 През 2007 и 2008 г. Комисията подкрепи справедливата търговия и други свързани с търговията инициативи, насочени към постигането на устойчивост, като предостави финансиране в размер над 19 милиона евро, най-вече за повишаване на информираността в ЕС. Тя възнамерява да предложи допълнителна подкрепа, по-специално по отношение на оценките на въздействието и прозрачността на пазара, и да насърчи държавите-членки да направят същото.

4. Общи бележки

4.1 Използването на думите „справедлив“ и „справедлива търговия“ не може да се контролира законодателно и това означава, че всеки може да претендира, че практикува справедлива търговия, въпреки че претенциите му могат да бъдат по-малко основателни и да носят по-малко полза на производителите от стандартите, гарантирани със знака за справедлива търговия. При тези обстоятелства е от основно значение потребителят да разпознава процеса на сертифициране и гаранциите, които са в основата на използвания знак. На практика другите неправителствени гаранционни системи, свързани с търговията и насочени към устойчивост, или системите за устойчивост на предприятията избягват да използват думите „справедлив“ и „справедлива търговия“, за да не се допуска объркване със системата за Справедлива търговия.

4.2 От предходното съобщение на Комисията по този въпрос изминаха десет години. През това време общественият интерес се увеличи значително, насърчен от растящата информираност по въпросите на устойчивостта и свързаната с нея тенденция предприятията да осигуряват до известна степен етични, социални и екологични стандарти в процеса на доставка. Следователно това представлява навременно актуализиране по отношение на пазар, чийто оборот през 2009 г. достигна над 2 милиарда EUR (знак за справедлива търговия), а оборотът на стоките с друга „устойчива“ маркировка възлезе най-малко на същата сума. Въпреки това справедливата търговия остава със сравнително малък дял от вноса на стоки в Европа от развиващите се страни и трябва да се отбележи, че в съобщението на Комисията терминът „ниша“, използван за описание на предназначенията за потребителите знаци различни от системата на справедливата търговия, следва да се прилага и за

справедливата търговия, която също представлява знак за устойчивост, свързан с определена ниша.

4.3 В някои страни и на пазарите на някои продукти обаче „устойчивото“ маркиране излиза от нишата. Например в Нидерландия, където според базираната в тази страна НПО „Tropical Commodities Coalition“ (TCC) 25 % от консумирането кафе се търгува „по етичен начин“. Поради това е особено важно да се преоценят заблуденията на потребителите.

4.4 Трябва да се признае, че използването на термина „справедлива търговия“ (или „добър произход“ или на подобен термин в етикетироването) предполага **абсолютна** етична стойност на продукта, въпреки че в действителност се наблюдава подобрене, но незначително. Обикновено причината за подобни категорични твърдения е не толкова съзнателното намерение за заблуда, колкото натискът за опростяване с маркетингови цели, което обаче носи риск от разочароване на потребителя, в случай че неговите очаквания не бъдат оправдани.

4.5 В случая със справедливата търговия знакът е само едно от двете допълващи се средства на справедливата търговия, наред с интегрираната верига за доставка. В съобщението се обръща малко внимание на дългосрочните резултати на движението за справедлива търговия, неговите кампании по места, неговите политически дейности в северните страни и дейностите му в подкрепа на производителите в южните страни. Аналогично Комисията не разглежда например значителния принос на Utz Certified за продоволствената сигурност, чрез неговата високо развита система на проследяемост, нито пък положителното въздействие на сертификатите на Rainforest Alliance, която поставя акцент върху съхранението на тропическите гори, за смекчаване на изменението на климата. Трябва да се признае, че Комисията не може да разгледа подробно подобни значими допълнителни въздействия в своето съобщение, без да го направи тромаво. Тя може да пожелае да разгледа тези въпроси в бъдещи свои документи за насоки.

4.6 Въпреки че Комисията представя системите за гарантиране на устойчивост като допълнителен елемент от процеса на либерализация на търговията на СТО, движението за справедлива търговия не допуска да бъде разглеждано по този начин, а предпочита да смята своя подход за алтернативно търговско партньорство. Други системи за гарантиране на устойчивост биха приветствали изчерпателен анализ на СТО как процесът на либерализация на търговията може да насърчи устойчивостта и да предотврати положение, при което социалните, екологичните и икономическите изисквания, свързани с устойчивостта, погрешно се възприемат като пречки пред търговията.

5. Специфични бележки

5.1 Комитетът уважава позицията на Комисията да не се стреми да регулира гаранционните системи, тъй като регулирането на ЕС се стреми да намалява амбициозния и динамичен аспект на социалното и екологичното маркиране. Въпреки това една незаконодателна рамка изисква коректност при независимото сертифициране, а от потребителите се изисква ясно да разбират какво всъщност осигурява всяка независима гаранционна инициатива. Това навежда на мисълта, че всички подобни системи трябва да се основават на акредитираните процедури за сертифициране ISO 65.

⁽⁶⁾ Това пролича и от решението на Европейската комисия от 29 октомври 2009 г. за изпращане на официално искане до Нидерландия относно възлагането на обществена поръчка за доставка и управление на машини за кафе от провинция Noord-Holland. Според Комисията тръжните процедури, използвани от провинция Noord-Holland, не са съответствали на правилата на ЕС за обществените поръчки и по този начин са ограничили конкуренцията.

5.2 Би било от полза да се насърчи развитието на обща рамка за стандарти там, където има ясно припокриване между системите, например трудови стандарти и използване на пестициди. Следва също да се направи така, че точната оценка на въздействието да отчита значителните разлики между обявените резултати, например подобряване на достъпа до пазара на дребните селскостопански производители в случая със системата на справедливата търговия или подобряване на управленските практики на селскостопанските производители в случая с UTZ Certified. Схемата за справедлива търговия е насочена към еманципиране на отделните организации на производителите, а Rainforest Alliance – към биоразнообразието.

5.3 Въпреки че Комисията е решила да не определя стандарти, тя подкрепя голямо проучване на разликите между основните системи и ползите от тях. Прозрачността на пазара се признава като основно изискване, на което се основават насочените към пазара етични гаранционни системи и ЕИСК по принцип подкрепя развитието на този проект за създаване на интернет портал, където да се анализират и обсъждат подобни системи. Обаче основните аспекти, които трябва да се вземат предвид, са техните постижения в областите, в които целите им съвпадат, и специфичните ползи там, където те се различават. Трябва да се отбележи, че настоящата конфигурация на „портала“ на UNCTAD (7) не постига тези цели, тъй като пренебрегва съществени разлики между системите и не предлага яснотата и точността, необходими за подобен справочен инструмент.

5.4 Предлага се да се подкрепи разработването на процедури за осигуряване на прозрачност и доверие в знаците за устойчивост, както и за подобряване на възможностите на производителите за достъп до сертифициране и до пазара и за посрещане на свързаните с това организационни предизвикателства. Например на ISEAL Alliance (8) може да се предоставят средства за продължаване на работата по хармонизиране на системите там, където това

е целесъобразно, и за изясняване на отделните елементи там, където не е. ISEAL е организация, в която участват голям брой заинтересовани страни и която може да обедини общите аспекти на различните системи за маркиране и да даде независима оценка и обяснение на различията.

5.5 В текущата дискусия относно системата за справедлива търговия и свързаните с търговията неправителствени гаранционни системи за устойчивост организациите на производителите от развиващите се страни, без съмнение, имат жизненоважна роля (9) и техният опит с различни системи за устойчивост трябва да се отчита по-добре. Комитетът счита, че организациите на производителите, които имат опит с повечето водещи инициативи, трябва да допринасят в равна степен за системите за устойчивост и за оценките на тяхното въздействие.

5.6 Основният дял от продажбите на справедливата търговия и свързаните с търговията неправителствени гаранционни системи за устойчивост в Европа се осъществява в няколко държави-членки. Комитетът настоятелно препоръчва Комисията да даде приоритет на подкрепата и финансирането на организациите на гражданското общество в държавите-членки там, където свързаните с устойчивостта програми за повишаване на информираността на потребителите са слаби и ползващите се с доверие участници от гражданското общество могат да придвижат изпълнението на тази задача.

5.7 От известно време търговската политика на ЕС признава приноса на системата за справедлива търговия и нейния потенциал да оказва влияние върху световната търговска политика. Комитетът призовава Комисията да отрази растящото значение, което гражданите на ЕС отдават на устойчивата и обществено полезна търговия в ангажиментите си по отношение на регулиране на търговията в рамките на СТО.

Брюксел, 20 януари 2010 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Mario SEPI

(7) <http://193.194.138.42/en/Sustainability-Claims-Portal/Discussion-Forum/Fair-Trade/Web-links/>.

(8) ISEAL е световна организация за социални и екологични системи за стандартизация. Нейните „Правила за добри практики“ са международно признати документи за подобни системи за стандартизация.

(9) Както в случая със Световната организация за справедлива търговия (WFTO) & Международната асоциация на организации за етиктиране за справедливата търговия (FLO), които вече включват организации на производителите от развиващите се страни в своите системи на управление, и в случая на Rainforest Alliance (неговият Международен комитет по стандартизация включва собственици на земи, земеделски производители, НПО, представители на общността, изследователи, техници и други заинтересовани страни) и на Utz Certified (неговият управителен съвет включва представители на производителите на кафе, търговците на кафе и предприятията за изпичане на кафе, НПО, а неговият Кодекс за поведение е оценен и признат от всички участници в програмата на Utz Certified.).